

K R I T I E K E N

Het waanzinnig Versailles van Dirk Tanghe

Le Bourgeois Gentilhomme - Malpertuis

Waanzin! Waanzin! In exuberantie, verbeeldingskracht, durf en opzettelijke kitscherigheid is Dirk Tanghe's voorstelling van *Le Bourgeois Gentilhomme* alleen maar te vergelijken met de enorme feesten die door koning Louis XIV in het zeventiende eeuwse Versailles moeten zijn gegeven en die meneer Jourdain, de hoofdpersoon van Molière's comédie-ballet, zo graag eens zou bezoeken of, zolang dat hem niet gegeven zal zijn, in z'n eigen huis zo goed mogelijk imiteren. Het stuk is trouwens door Molière in 1670 in opdracht van diezelfde Zonnekoning geschreven, omdat hij graag iets beliefd te zien waarin de Turken flink belachelijk zouden worden gemaakt.

Het klinkt op zich al wonderlijk, maar Dirk Tanghe kon voor deze voorstelling beschikken over een echt koninklijk paleis, een sinds dertig jaar verlaten neoklassiek lustslot, gebouwd door Leopold II aan de Zeedijk van Oostende, een paleisje dat het theatercollectief Malpertuis graag permanent zou willen bespelen. Deze *Bourgeois Gentilhomme* is daarvoor een volstrekt ongeërd en daarom juist zo overtuigend pleidooi. Het is tegelijk de eerste voorstelling die Dirk Tanghe heeft gemaakt als artistiek leider van Malpertuis, waar hij terug is gekeerd na een niet in alle opzichten geslaagd Gents intermezzo en een Nederlands avontuur, dat door hem werd afgebroken na één grootse Hamlet-voorstelling die in z'n uitbundige kilheid ook onlangs op de televisie indrukwekkend was. Malpertuis is de groep waar hij zes jaar geleden na veel mooie amateurvoorstellingen een overrompend professioneel debuut maakte met zijn vlijmscherpe *Getemde Feeke*, oorspronkelijk geënceneerd in de kelder van het theater van Tielt, maar van daaruit triomfantelijk op toer-

nee gegaan door België en Nederland. Vandaar dat Dirk Tanghe door de Nederlandse theaterdirecteuren werd uitverkoren voor de Sysifus-taak het grote publiek weer naar de schouwburgen te krijgen, een opdracht die zelfs hem, als ik het goed heb, een beetje te zwaar op de schouders drukt.

Barokkunst of Koons-kitsch

Deze *Bourgeois Gentilhomme* kan onmogelijk een groot publiek trekken: er kunnen maar achtenzeventig mensen op de speciaal gemaakte Louis XV-fauteuils zitten, zes minder dan er als medewerkers voor deze krankjorumme produktie nodig zijn! En op toernee gaan zal ook helaas helemaal niet kunnen. Met z'n vierenveertig figuranten, zangers, muzikanten en dansers is dat onbetaalbaar. Maar belangrijker is dat deze voorstelling geheel en al is gemaakt voor een schitterende, maar exceptionele ruimte in het paleis: de enorm lange en smalle Venetiaanse gaanderij, die op zich al aan een neo-Versailles doet denken, met z'n opeenvolging van ramen aan beide kanten, wat voor deze voorstelling nog wordt versterkt door een uitbundige aankleding met enorme spiegels in wit-vergulde lijsten met achterwerkjes van Cupido's, Erosjes met piepkleine penisjes in erectie, en alles wat een vruchtbare kruising van overdreven barok en doorgedraaide Jef Koons-motieven verder aan kitsch-kunst kan opleveren.

Met de vraag wat kunst en wat kitsch is, zet de voorstelling in. De Muziekleraar is bereid alle muziek te maken die meneer Jourdain wil, want diens geld is er goed voor. De Dansleraar heeft zo z'n principes, maar als puntje bij paaltje komt ruilt ook hij z'n moderne ballet in voor struisveren en omhoog geworpen benen. Intussen is er een spannend debat geweest over iets volstrekt actueels als de gevaren van sponsoring en de zucht om het publiek te behagen. En dan komt meneer Jourdain binnen: belachelijk, edelmoedig, stompzinig, hartelijk en lief is André Roels als deze burger die zo graag edelman zou willen zijn. Hij is misschien een beetje goedgelovig en snobistisch. Maar zijn we dat soms niet allemaal? Z'n smaak is verschrikkelijk, maar hij komt daar tenminste eerlijk

voor uit, en als de aardewerken beelden van Koc kunst zijn, waarom zou meneer Jourdain dan niet van vrolijke operetmelodieën mogen genieten zelfs van Tiroler hopsakeemuziek?

Dirk Tanghe gaat één stap minder ver dan Leonard Frank vijf jaar geleden in zijn - zeer onschatte - voorstelling van het stuk bij Het Nationale Toneel. Voor Frank was Jourdain de man in tegenstelling tot z'n kleinburgerlijke omgeving nieuwsgierig is, open staat voor kunst en wetenschap en voor verre culturen, een soort mens zonder wiens vrijgevigheid de beschaving stil zou komen te staan. Mevrouw Jourdain was daar een toonbeeld van tuttige kleinzieligheid. Zij vond het een verschrikkelijk idee, dat haar dochter met een Turk zou trouwen, ook al zou het in dit geval een Turkse prins zijn. En Jourdain had geen vooroordelen. Hij was een werkelijke homo universalis, het was kinderachtig van z'n dochter dat die op grond van racistische motieven tegen zo'n etnisch huwelijk zou verzetten.

Eenzame aardige man

In Oostende is Jourdain ons echter juist lief, omdat hij zo'n kleinburgerlijke smaak heeft, omdat hij bereid is dat toe te geven, omdat hij zo innemend aan de deftige Filosofieleraar vraagt of hem in plaats van allerlei ingewikkelde zaken logica, fysica of moraal niet zou willen leren 'schrijven zonder fouten'. En omdat hij de enige die niet omkoopbaar is - accoord - omdat hij genoeg heeft, maar is dat ook niet een vorm van adel? De liefde hoort te overwinnen in dit stuk: als in elk blijspel, maar het is hier niet de liefdes tusschen Jourdain's dochter Lucile en haar minnaar Cléonte die overwint, het is de liefde tussen dochter en haar vader. Aan het slot verkleden Cléonte zich als Turkse prins om meneer Jourdain te nemen en Lucile in de wacht te slepen. Maar hij slaat als een echte macho door als denkt dat hij Jourdain in z'n macht heeft. Hij vernedert hem, laat hem geblinddoekt door het scharnier kruipen en hij knoopt al z'n gulp los om de goeman z'n lul te laten aflikken. Daarmee is hij veel verder gegaan. Lucile heeft hem door en springt ve-

André Roels (links) in *Le Bourgeois Gentilhomme* van Molière door Malpertuis in de regie van Dirk Tanghe. Foto: Norbert Maes

haar vader in de bres. Je kunt je niet voorstellen dat zij hierna nog iets van Cléonte zal willen weten.

Zo schuilt er in deze enorme show ook schrijnend drama. Molière kon het niet laten zijn meneer Jourdain in z'n naeve goedgelovigheid toch iets vertederends mee te geven. Dirk Tanghe laat hem een eenzame, aardige man zijn, al kunnen we er ook wel inkomen dat z'n vrouw woedend is, als zij hem betrapt op een groot feest en als zij vervolgens de Markiezin met wie hij vrijt aan haar haren de lange zaal uittrekt.

Dirk Tanghe-feestje

Het is werkelijk een comédie-ballet, deze voorstelling van *Le Bourgeois Gentilhomme*. Er wordt gemusiceerd, gezongen en schitterend gedanst. De

chaos is uitmuntend geregisseerd, elke figurant kent z'n plaats in het geheel, de enorme afstand naar de deur in de achterwand wordt afwisselend dansend, lopend, hollend, pratend of ruzieënd afgelegd. En het is ook een feestje van Dirk Tanghe-trekjes: de jagende klassieke muziek, de herhaling van zinnetjes in verschillende toonaarden, de verschrikkelijke ruzies om niets, een feest dat van uitbundig naar katerig verloopt, het is er allemaal perfect. En daar midden tussen die aardige, onbegrepen man en zijn wanhopige dochter, die haar vriend van zich aftrapt om haar vader te redden.

Zo is er ook iets in deze voorstelling van een zelfportret van Dirk Tanghe, de onbegrepen, die kunst maakt waar anderen alleen kitsch zien, die drama slaat uit een musical-achtige show, die ook

in één van Molière's kluchtigste stukken de tragedie ziet. Zijn volgende voorstelling bij Malpertuis zal *De Pelikaan* van Strindberg zijn. Ik hoop dat hij eindelijk z'n nest heeft teruggevonden en vanaf nu in rust en begrip kleine en grote, eenvoudige en vreemde voorstellingen zal kunnen maken. Maar zo exorbitant als deze wonderbaarlijke *Bourgeois Gentilhomme* zal het nauwelijks nog kunnen zijn. Tenzij ze in Tielt dit stukje Oostendese zoekst definitief kunnen annexeren.

Max Arian

Voorstelling: *Le Bourgeois Gentilhomme* door Malpertuis, tekst: Molière, Vertaling: Johan Boonen, regie: Dirk Tanghe, decor: Bart Clement, met: Doris van Caneghem, Peter De Graef, Koen van Impe, André Roels, Karin Tanghe, e.a.